

А.Г. Гончарук,
доктор экономических наук, профессор,
Междуннародный гуманитарный университет,
г. Одесса, Украина

О ВЛИЯНИИ ЦЕНЫ ПРИРОДНОГО ГАЗА НА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Введение. Одним из наиболее весомых факторов последнего десятилетия, оказывающих значительное влияние на развитие промышленных предприятий Украины, наряду с финансово-экономическим кризисом и политической нестабильностью, была и остается высокая цена на природный газ. За период 2005–2013 гг. ее уровень для промышленных потребителей вырос в 10 раз, а в долларовом эквиваленте в 6,5 раз.

Наиболее зависимыми от природного газа в промышленности страны являются:
металлургия, в которой он используется как энергоресурс в технологических целях;
химическая промышленность, в которой природный газ является ключевым сырьем для производства продукции.

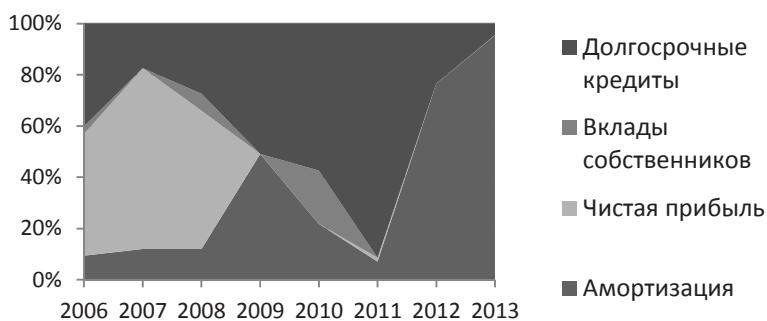
Постановка проблемы. Наши предыдущие исследования [1] показали, что в период финансового кризиса главным источником выживания становится внутренний потенциал предприятия, основанный на качественном менеджменте, эффективном маркетинге и умелом инвестировании, дающим шансы на перспективное развитие бизнеса. Однако в условиях стремительного удорожания основных материальных ресурсов процесс инвестирования может лишиться своих основных источников, к которым относятся:

- 1) прибыль предприятия;
- 2) амортизационные отчисления;
- 3) взносы собственников предприятия;
- 4) долгосрочные кредиты банков.

Какие источники играют ключевую роль в инвестиционной деятельности предприятий металлургии и химической промышленности в период высокой цены на природный газ? Что может сделать государство для активизации этой деятельности? Поиску ответов на эти вопросы было посвящено данное исследование.

Результаты исследования. На примере ключевых металлургических и химических предприятий Украины мы исследовали, как изменялась структура инвестиций в основные средства по основным источникам.

По пяти крупнейшим предприятиям металлургии, на долю которых приходится более половины всей производимой продукции отрасли, до 2009 г. основным источником формирования инвестиций в основной капитал была прибыль (рис. 1).

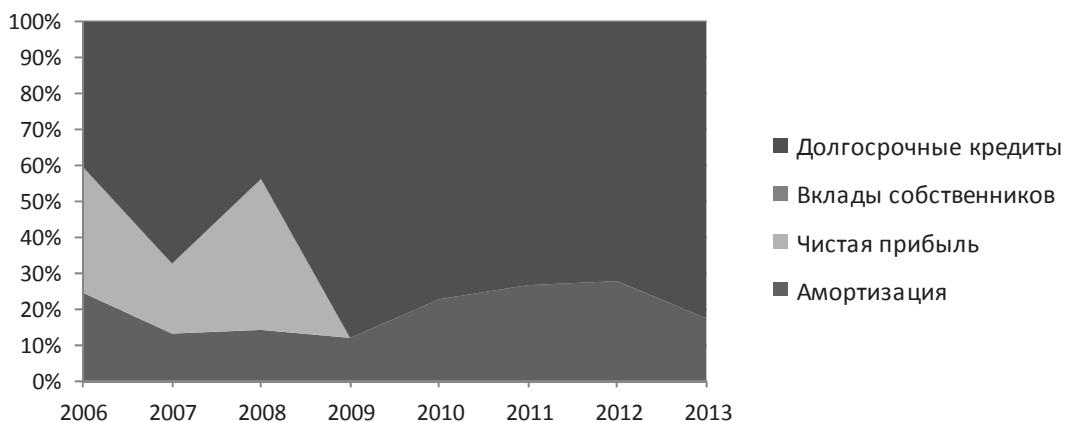

Рис. 1. Структура инвестиций в основной капитал металлургических компаний по основным источникам

Темпи роста ціни на природний газ в період 2006–2008 рр. були відносно не високими (30–36 % в рік). В 2009 р. відбувся спад ціни на природний газ в 2,2 раза, який на фоні неблагоприятної кон'юнктури на світовому ринку металлов привів до убытковості вітчизняної металургії [2]. В результаті обсяг інвестування по дослідженням компаніям упав більше за 2 рази.

К счастью, кризис заставив задуматися багатьох власників про переход виробництва на інші, менш енергозатратні технології, і в 2010–2011 рр. інвестиційний процес в галузі оживився як за рахунок власників, так і за рахунок довгострокових заемствувань. Однак дальнейший рост цін на газ привів галузь до стану постійної убытковості, велика частина амортизаційних витрат та кредитів якої відходить на покриття убытків і лише залишки направляються на інвестування в основний капітал. В такій ситуації привертання кредитів стає складним, і амортизаційний фонд стає основним джерелом інвестування.

Ситуація в хімічній галузі виглядає ще більш плачевною. Сплив ціни на газ в 2009 р. загнав цю галузь у убытки, з яких вона не може вийти протягом більше 5 років. Обсяг інвестувань в дану галузь, відмінно від металургії, щорічно скорочується. Амортизаційних витрат не хватало навіть на покриття убытків і підприємства галузі накаплювали борги по кредитам (рис. 2).

Рис. 2. Структура инвестиций в основной капитал химических компаний по основным источникам

Фактически, сучасний рівень цін на природний газ обрекає хімічну промисловість України на банкрутство.

Регресійний аналіз підтвердив ключову роль ціни на природний газ в формуванні прибутковості підприємств металургії та хімічної промисловості. Підтверджено достовірні та адекватні моделі, які можна використовувати для прогнозування середнього рівня рентабельності основних промислових споживачів природного газу в Україні:

$$P_{m} = 39.47 - 0.099g, \quad (1)$$

$$P_{ch} = 45.61 - 0.136g, \quad (2)$$

де P_m – рентабельність операційної діяльності підприємств металургійної промисловості України, %;

P_{ch} – рентабельність операційної діяльності підприємств хімічної промисловості України, %;

g – ціна природного газу для промислових споживачів, дол. США за куб. м.

Как и предполагалось, прибыльность работы химических компаний более чувствительна к изменению цены природного газа:

при нулевой цене на газ она составит более 45 %, а при росте этой цены на каждые 100 долларов, она будет сокращаться на 13,8 %.

Построенные модели позволяют установить критическую цену газа для обеих отраслей, т.е. такую цену, при которой наступает нулевая рентабельность и выше которой отрасль станет убыточной.

Для металлургической промышленности критическая цена на природный газ по состоянию на начало 2014 г. составляет 400 долл. США за тыс. куб. м, для химической – 336 долл. США. Для обеспечения безубыточной работы предприятий данных отраслей государственный регулятор должен удерживать цены на природный газ в данных пределах, в противном случае производство продукции данных отраслей потеряет экономический смысл, что повлечет серьезные потери для всей экономики страны.

Выводы. В металлургии и химической промышленности Украины стоимость природного газа является ключевым фактором возможности осуществления инвестиционной деятельности предприятий. Превышение цены на газ установленного аналитическим путем критического уровня (для металлургии – 400 долл. США, для химической промышленности – 336 долл. США) приводит данные отрасли в состояние перманентной убыточности, большая часть амортизационных отчислений и кредитов которой уходит на покрытие убытков и лишь остатки направляются на инвестирование в основной капитал.

В условиях сохранения существующих технологий для активизации инвестиционной деятельности экономически целесообразным является осуществление дифференциации государственным регуляторным органом цен на природный газ для различных промышленных потребителей на уровне ниже установленных нами критических уровней.

ЛІТЕРАТУРА

1. Goncharuk, A. G. What Investments Are Most Effective During the Financial Crisis? / A. G. Goncharuk // Journal of Applied Management and Investments. – 2012. – Vol. 1 No. 1, pp. 5–7.
2. Goncharuk, A.G. About the Influence of High Gas Price on an Efficiency / A. G. Goncharuk // Journal of Applied Management and Investments. – 2013. – Vol. 2 No. 1. – pp. 58–67.

T.B. Деркач,
кандидат географічних наук, доцент,
Міжнародний гуманітарний університет,
м. Одеса, Україна

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Глобалізація в наш час стала одним з визначних ознак розвитку світової економіки, що супроводжується зростанням взаємозалежності країн світового співтовариства через тісну їх інтеграцію. Отже інтеграція є певним main stream глобалізації. Успішність розвитку національних економік в умовах глобалізації світової економіки функціонально залежить від участі країн в інтеграційних процесах, що здійснюються на засадах взаємної вигоди, забезпечують більш повне та ефективне використання економічного потенціалу, підвищують рівень конкурентоспроможності та захищеності від негативних змін кон'юнктури товарних ринків [1, с. 127].

Однак, глобалізація ставить перед суспільством і окремими країнами ряд проблем і загроз, які можуть у кінцевому рахунку призвести до негативних наслідків для їх економік. Так, за даними ООН, на протязі останніх 20 років на фоні зростаючого багатства і якості життя в розвинутих країнах, а також зростання обсягів світового виробництва 54 країни світу стали біднішими. Серед них 17 країн Східної Європи, 6 – латинської Америки, 6 – Арабських країн, 20 – країн Африки. Це підтверджується іншими дослідженнями [2, с. 196].